

Гворун Сергій Васильович,
аспірант кафедри державного управління та місцевого самоврядування, Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, 49044, м. Дніпро, вул. Гоголя, 29, тел.: (067) 562 11 03, e-mail: sergejgovorun@yandex.ua

ORCID: 0000-0001-9566-160x

Гворун Сергей Васильевич,
аспірант кафедри государственного управления и местного самоуправления, Днепропетровский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины, 49044, г. Днепр, ул. Гоголя, 29, тел.: (067) 562 11 03, e-mail: sergejgovorun@yandex.ua

ORCID: 0000-0001-9566-160x

Govorun Sergii Vasyliovych,
graduate student of the Department of Public Administration and Local Self-Government, Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, 49044, Dnepr, st. Gogol, 29, tel. (067) 562 11 03, e-mail: sergejgovorun@yandex.ua

ORCID: 0000-0001-9566-160x

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ЗАПОБІГАННЯ ПОЖЕЖАМ НА ОБ'ЄКТАХ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

Анотація. У статті проаналізовано ефективність державного управління процесами щодо запобігання пожежам на об'єктах різних форм власності в Україні, зокрема, на основі аналізу статистичних даних під різними кутами зору з'ясовано, що існуюча система державного управління процесами щодо запобігання пожежам на підконтрольних об'єктах не здатна забезпечити належного рівня пожежної безпеки. Наголошено, що ця система втратила свою ефективність і не здатна запобігати виникненню непередбачуваних ризиків на об'єктах різних форм власності. Доведено, що головна увага при здійсненні державного управління процесами запобігання пожежам на

об'єктах різних форм власності має бути сконцентрована на розробленні такої системи, котра у довгостроковій перспективі буде здатна самостійно пристосовуватися до зміни умов складності керованих об'єктів. Запропоновано для негайного зрушення ситуації, що склалася, в напрямі зменшення ризику виникнення пожеж та надзвичайних ситуацій на об'єктах різних форм власності внесення змін до існуючої системи забезпечення пожежної безпеки, котра заснована на проведенні перевірок на підприємствах, в організаціях, закладах, тобто підконтрольних об'єктах, на більш ефективну систему, таку яка буде спроможна сама пристосовуватися до обставин, що змінюються, багаторівневу, із механізмами заохочення та стимуляції самих об'єктів управління до виконання необхідних заходів, котрі унеможливають настання непередбачуваного ризику виникнення пожеж і надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: державне управління, пожежна безпека, здійснення превентивних заходів, непередбачувані ризики, система управління.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРОЦЕССАМИ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ ПОЖАРОВ НА ОБЪЕКТАХ РАЗЛИЧНЫХ ФОРМ СОБСТВЕННОСТИ

Аннотация. В статье проанализирована эффективность государственного управления процессами предотвращения пожаров на объектах различных форм собственности в Украине, в частности, на основе анализа статистических данных под разными углами зрения, выяснено, что действующая система государственного управления процессами, по предотвращению пожаров на подконтрольных объектах не способна обеспечить должного уровня их пожарной безопасности. Отмечено, что действующая система потеряла свою эффективность и не способна предотвращать возникновение непредвиденных рисков на объектах различных форм собственности. Доказано, что главное внимание при осуществлении государственного управления процессами предотвращения пожаров на объектах различных форм собственности должна быть сконцентрирована на разработке такой системы, которая в долгосрочной перспективе будет способна самостоятельно приспосабливаться к изменению условий сложности управляемых объектов. Предложено для немедленного сдвига ситуации в направлении уменьшения риска возникновения пожаров и чрезвычайных ситуаций на объектах различных форм собственности внесение изменения в существующую систему обеспечения пожарной безопасности, которая основана на проведении проверок на предприятиях, в организациях, учреждениях, то есть подконтрольных объектах, на более эффективную систему, способную приспосабливаться к обстоятельствам, которые изменяются, многоуровневую, с механизмами поощрения и стимуляции самих объектов управления к выполнению необходимых мероприятий, которые делают невозможным наступление непредвиденных рисков возникновения пожаров и чрезвычайных ситуаций.

Ключевые слова: государственное управление, пожарная безопасность, осуществление превентивных мероприятий, непредвиденные риски, система управления.

EFFICIENCY OF PUBLIC ADMINISTRATION BY THE PROCESSES OF PREVENTING OF THE FIRES ON THE OBJECTS OF DIFFERENT FORMS OF OWNERSHIP

Abstract. The effectiveness of public administration of the fire preventive procedures at the objects of various forms of ownership in Ukraine has been analyzed in the article. In particular, based on the analysis of the statistics from the various viewpoints, it has been found out that the current system of public administration of the processes concerning the prevention of fires at controlled objects is not able to provide an adequate level of fire safety. It is emphasized that the current system has lost its effectiveness and it is not able to prevent the occurrence of unpredictable risks at the objects of various forms of ownership. It has been proved that the main focus on the implementation of the public administration for the fire prevention processes at the objects of different ownership must be concentrated on the development of such system which will be able to conform independently to the changes of the complicated conditions of the controlled objects in the long run. It has been proposed for the immediate changes to the current situation that has formed, in order to reduce the risk of fire occurrence and emergencies at the objects of various ownership to change the existing fire safety system which is based on the inspections at the enterprises, organizations and institutions namely controlled objects for more efficient system that is able to conform itself to the changing circumstances, multilevel, with the mechanisms to promote and stimulate the very objects of management to implement the necessary measures to render impossible the occurrence of unpredictable risk of fires and emergencies.

Keywords: public administration, fire safety, implementation of preventive measures, unpredictable risks, management system.

Постановка проблеми. В останні роки в Україні однією з основних проблем у сфері пожежної безпеки є стан протипожежного захисту об'єктів з масовим перебуванням людей, зокрема ринків, дитячих дошкільних і навчальних закладів, лікувальних закладів, культових будинків і споруд, санаторіїв та закладів відпочинку, культурно-просвітніх і видовищ-

них закладів, готелів та гуртожитків, на яких заходи щодо забезпечення протипожежної безпеки практично не виконуються через обмежене фінансування.

Аналіз пожеж на об'єктах різних форм власності, профілактику на яких здійснюють органи державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки, показує, що пожежі

на підприємствах, в організаціях, закладах, щорічно наносять значної матеріальної шкоди їх власникам, тобто суб'єктам підприємницької діяльності.

Так, у 2016 р. прямі збитки від пожеж на цих об'єктах становили 394 млн 603 тис. грн (–27, 8 % до показників 2015 р.), і становлять 24,3 % від загальної суми прямих збитків; побічні збитки становили 620 млн 83 тис. грн (–46,9 % до показників 2015 р.) або 17,5 % від загальної суми побічних збитків. На одну пожежу на підприємствах, в організаціях, закладах припадає 211,1 тис. грн прямих збитків, тоді як середній показник на одну пожежу по всіх об'єктах складає 21,9 тис. грн, тобто більший у 9,6 разів [1, с. 17].

Отже, управління процесами забезпечення протипожежної безпеки, яке сьогодні є архаїчним, а фінансування не покриває реальних потреб та не стимулює до якісної та ефективної роботи пожежних загонів. Тому дослідження управління пожежними ризиками та вдосконалення державної політики в сфері пожежної безпеки України є актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми державного управління національної безпеки загалом та забезпечення пожежної безпеки зокрема висвітлювали такі науковці як: І. М. Абдурагімов, В. М. Андрієнко, В. В. Бегун, І. М. Науменко, Н. Н. Брушлинський, Є. П. Буравльов, Ю. М. Глуховенко, В. Б. Коробка, Р. В. Климась, Е. А. Клепка, І. П. Кринична, С. А. Лупанова, А. В. Михайлова, Г. П. Ситнік, Т. М. Скоробагатько, С. В. Соколов, І. О. Харченко, О. П. Якимен-

ко, М. В. Сіцинська, Н. Р. Нижник, В. О. Костенко, В. А. Липкан, В. В. Дурдинець [2–18]. Проте впровадження нових форм та методів державного управління системою пожежної безпеки, щодо здійснення превентивних заходів з попередження пожеж розкриті не повною мірою.

Отже, на нашу думку, необхідно детальніше зупинитися на проблемах, прогалинах та суперечностях, які виникли в системі державного управління процесами забезпечення пожежної безпеки на підприємствах, в організаціях, закладах і тих передбачуваних та непередбачуваних ризиках і загрозах, що існують як на центральному, так і на регіональному і місцевому рівнях, які здійснюють державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки.

Мета статті — здійснити системний аналіз державного управління у сфері пожежної безпеки та визначити комплекс заходів для здійснення ефективних дій в системі запобігання, попередження, профілактики пожеж на підприємствах, в організаціях, закладах.

Виклад основного матеріалу. ДСНС України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-ряту-

вальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності [19, ст. 1].

Запобігання та ліквідація пожеж входить до компетенції Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС України), створеної згідно з Указом Президента України “Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади” від 24.12.2012 р. № 726 [20].

Згідно до ст. 66 Кодексу цивільного захисту України (далі – КЦЗУ) центральний орган виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки, тобто ДСНС України, здійснює державний нагляд (контроль) шляхом проведення планових та позапланових перевірок відповідно до закону” [21, с. 4]. Кількість таких перевірок в останні роки (буде показано далі у табл. 2) сягала астрономічної величини майже у півмільйона на рік. Натомість ефективність такої кількості перевірок виявляється занадто низькою порівняно з досягнутими результатами, щодо зменшення пожеж на підприємствах, в організаціях, закладах.

У зв'язку з цим розглянемо сутність державного управління у сфері забезпечення пожежної безпеки та діючу систему запобігання, попередження та профілактики виникнення пожеж щодо оцінювання її ефективності і керованості для удосконалення державного управління процесами запобігання пожежам на об'єктах різних форм власності.

Отже, проблема державного управління забезпечення пожежної безпеки в Україні згідно з дослідженнями, проведеними В. М. Андрієн-

ко [3], не нова та існує досить давно в тому чи іншому вигляді. Нечітке виявлення цієї проблеми було зумовлене тим, що державна політика у сфері пожежної безпеки за часів колишнього СРСР здійснювалася централізовано в межах різних галузей народного господарства, була орієнтована на довгу перспективу і забезпечувалася необхідними фінансовими та матеріально-технічними ресурсами, що було обумовлено існуванням державної власності на єдиній нормативно-правовій основі [3, с. 45]. За його визначенням “пожежна безпека – це сукупність урегульованих нормативно-правовими актами суспільних відносин, спрямованих на створення таких внутрішніх і зовнішніх умов існування будь-якого об'єкта чи особи, що виключається неприпустимий ризик виникнення та розвитку пожежі, забезпечується запобігання можливості впливу небезпечних факторів пожежі на людей, матеріальні цінності та довкілля, а також попередньо впроваджуються заходи, які будуть сприяти гасінню пожеж” [3, с. 60].

Своєю чергою, необхідно розглянути ці суспільні відносини, які саме і забезпечують неприпустимий ризик виникнення та розвитку пожеж на напідприємствах, в організаціях, закладах, та суть державного управління цим процесом.

ДСНС України організовує і здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням вимог законів та інших нормативно-правових актів з питань техногенної та пожежної безпеки, цивільного захисту міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою

міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими держадміністраціями, іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання [21, ст. 4, п. 39].

За допомогою статистичних даних щодо кількості перевірок, здійснених державним наглядом у сфері техногенної та пожежної безпеки у 2011–2016 рр. [22; 23] і даними щодо кількості пожеж та наслідків від них, отриманих із щорічних “Аналізів масиву обліку карток пожеж (POG_STAT)” за той самий період 2011–2016 рр. [1; 24], проведемо всебічний системний аналіз впливу кількості перевірок, тобто заходів щодо запобігання виникненню пожеж, на їх кількість, збитки від пожеж (прямі¹ та побічні²) і кількість загиблих на них.

Так за період, що розглядається, кількість пожеж на підприємствах, в організаціях, закладах, за виключенням 2014 р. коли їх кількість сягнула найбільшої величини за останні 5 років, відзначалася певною сталістю. У табл. 1 наведено дані стосовно пожеж на підприємствах, в організації-

ях, закладах, а також прями та побічні збитки від пожеж на них порівняно з відповідними збитками від усіх пожеж, які щорічно стаються на території України.

Із даних таблиці видно, що мінімальне значення кількості пожеж на рік становить у 2013 р. – 2015, тоді як максимальне значення пожеж зафіксовано у 2014 р. на рівні 2528. Але ж така кількість пожеж на підприємствах, в організаціях, закладах, де профілактику здійснюють органи державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки (далі – на підконтрольних об'єктах)³ у 2014 р. не є типовою. Так за оцінкою фахівців із УкрНДІЦЗ впродовж останніх 10 років спостерігалася стала тенденція до щорічного зменшення кількості таких пожеж і зростання їх кількості було зареєстровано лише двічі, зокрема у 2014 р. одразу на третину [26, с. 53], на що вплинули зокрема “бойові дії у зоні антитерористичної операції на сході України” [27, с. 32].

Таким чином, різке збільшення кількості пожеж у 2014 р. не можна вважати тільки проблемами державного управління у сфері управління пожежною безпекою, а саме здійснення превентивних заходів щодо зниження ризику виникнення пожеж, шляхом проведення перевірок протипожежного та техногенного стану підприємств, організацій, закладів.

На рис. 1 наочно відображена динаміка кількості пожеж за 2011–2016 рр.

¹ Прямі збитки від пожеж – оцінені в грошовому вираженні матеріальні цінності, знищені та/або пошкоджені внаслідок безпосереднього впливу небезпечних факторів пожежі [25, ст. 3].

² Побічні збитки від пожеж – оцінені у грошовому вираженні витрати на гасіння пожежі (вартість вогнегасних речовин, пально-мастильних матеріалів тощо), ліквідацію її наслідків (враховуючи соціально-економічні та екологічні втрати), у тому числі на відбудову об'єкта; втрати, зумовлені простоем у виробництві, перервою в роботі, зміною графіка руху транспортних засобів тощо [25, ст. 3].

³ Тут і надалі терміни співпадають із тими, що застосовані у Національній доповіді про стан техногенної та природної безпеки у 2014 р. [20, с. 30].

Дані, щодо кількості пожеж, збитків, та загибелі людей у 2011–2016 рр.

Рік	Кількість пожеж на підприємствах	Прямі збитки від пожеж на підприємствах, тис.грн.	% до загальної суми прямих збитків від пожеж в Україні	Побічні збитки від пожеж на підприємствах, тис.грн.	% до загальної суми побічних збитків від пожеж в Україні	Кількість загиблих на пожежах на підконтрольних об'єктах, осіб
1	2	3	4	5	6	7
2011	2162	364983	45,5	475122	25,6	67
2012	2169	335149	39,1	635081	25,2	45
2013	2015	232716	32,7	519008	23,2	29
2014	2528	508426	33,7	3622803	58	34
2015	2168	544568	37,4	1104813	26,2	28
2016	2211	394603	24,3	620083	46,9	30

Розглянемо співвідношення кількості, здійснених органами державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки, перевірок на підконтрольних об'єктах та їх взаємовідношення до кількості пожеж, тобто визначимо ефективність систем для невизначених операцій [28, с. 153].

Особливий інтерес при цьому викликає співвідношення у відсотках збільшення або зменшення кіль-

кості перевірок на підконтрольних об'єктах та відповідного збільшення або зменшення кількості пожеж на них. На гістограмі чітко видно, що навіть збільшення перевірок на 99,97 % у 2013 р. порівняно з 2012 р., не дало очікуваного певного результату великого зменшення кількості пожеж на підконтрольних об'єктах, кількість яких знизилася лише на 7,1 % (рис. 2).

Рис. 1. Динаміка кількості пожеж на підконтрольних об'єктах у 2011–2016 рр.

Рис. 2. Співвідношення відсотків збільшення/зменшення перевірок та пожеж за роками, розрахованого ланцюговим методом відносно попереднього року за 2011–2015 рр.

Так само показовим є зменшення кількості перевірок на 46,03 % у 2012 р., при тому що кількість пожеж на цих об'єктах зросла лише на 0,32 %.

У табл. 2 наведено дані щодо кількості пожеж на підконтрольних об'єктах, кількості перевірок та відносного збільшення/зменшення відповідних відсотків, розрахованих

Таблиця 2

Кількість пожеж на підконтрольних об'єктах, а також здійснених перевірок цих об'єктів, відносні та абсолютні показники збільшення/зменшення

Рік	Кількість пожеж на підконтрольних об'єктах	Відносне збільшення/зменшення кількості пожеж порівняно з попереднім роком, %	Відносне збільшення/зменшення перевірок порівняно з попереднім роком, %	Абсолютне збільшення/зменшення пожеж на підконтрольних об'єктах	Абсолютне збільшення/зменшення перевірок	Кількість проведених перевірок органами державного нагляду у сфері технічної безпеки
1	2	3	4	5	6	7
2011	2162					451097
2012	2169	0,32 %	-46,03 %	7	-207621	243476
2013	2015	-7,10 %	99,97 %	-154	243391	486867
2014	2528	25,46 %	-50,26 %	513	-244697	242170
2015	2168	-14,24 %	-52,20 %	-360	-126410	115760
2016	2211	1,98	36,16	43	41861	157621

ланцюговим способом (по відношенню до попереднього року).

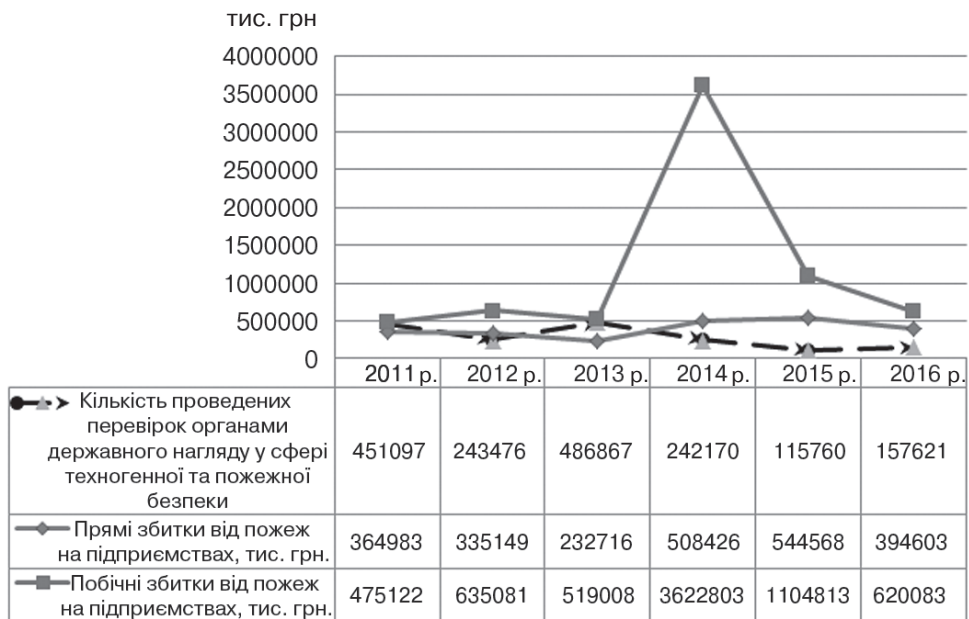
Як видно з табл. 2, дані, що характеризують абсолютне збільшення/зменшення перевірок (стовпчик 6) жодним чином не впливають на абсолютне збільшення/зменшення пожеж на підконтрольних об'єктах.

Доречно зазначити, що проаналізувавши відповідь Державної регуляторної служби України [29] щодо нормативних актів, якими здійснювалось державне регулювання у сфері контролю за діяльністю підприємств, установ, організацій, доходимо висновку, що жодного разу заборона проведення перевірок не була викликана деякими науковими, економічними, "вигід-затрат" розрахунками, а здійснювалась завдяки суто політичній волі керівництва для

досягнення певних цілей, або внаслідок впливу зовнішніх факторів оточуючого середовища.

У табл. 1 вже наводились статистичні дані щодо прямих та побічних збитків від пожеж на підконтрольних об'єктах та їх вагові долі у загальнодержавних збитках від пожеж. Розглянемо ці дані під кутом зору системного аналізу співставляючи їх при цьому з кількістю проведених перевірок.

На рис. 3 у вигляді графіків, з приведеною під ними таблицею показано абсолютні показники проведених перевірок та прямих і побічних збитків. При цьому добре видно що зниження кількості перевірок (особливо у 2015 р.) мало впливає на збільшення прямих збитків на підконтрольних об'єктах, а осо-

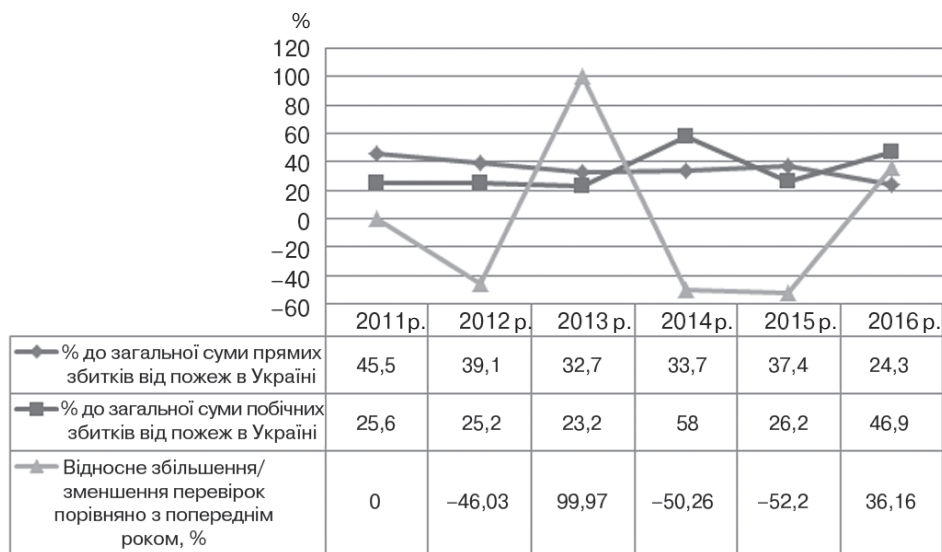
Рис. 3. Графік річних абсолютних показників проведення перевірок органами державного нагляду у сфері техногенної та пожежної безпеки та прямих і побічних збитків від них

бливо на побічні збитки від цих пожеж.

Наочно цю ситуацію можна побачити побудувавши графік, на якому показані вагові частки прямих і побічних збитків у відсотках до загальнодержавних відповідних збитків, а також відносне значення у відсотках збільшення або зменшення кількості перевірок. Також бачимо, що всі коливання кількості перевірок (зелена лінія з маркером “трикутник”) практично не впливають на вагову частку збитків від пожеж на цих об’єктах в загальнодержавних відповідних збитках.

Висновки. Проаналізувавши статистичні показники, доходимо висновку, що зміна кількості перевірок, що здійснюються органами державного нагляду у сфері техногенної та пожежної безпеки, не впливають ані на кількість пожеж на підконтрольних об’єктах, ані на абсолютні суми

прямих і побічних збитків від них, ані на вагові частки цих збитків у загальнодержавних збитках від пожеж. Тому, це свідчить, що державне управління процесами у сфері забезпечення пожежної безпеки та діюча система запобігання, попередження та профілактики виникнення пожеж нині втратила свою ефективність, не здатна запобігати виникненню непередбачуваних ризиків на об’єктах різних форм власності. Це сталося внаслідок її розбалансування та втрати цілепокладання, вона почала робити “сама для себе”, при цьому її основна мета — забезпечення мінімального припустимого ризику виникнення пожеж та інших надзвичайних ситуацій залишилась поза вектором направленості її дії. Для негайного зрушення ситуації, що склалася в напрямі зменшення ризику виникнення пожеж та надзвичайних ситуацій на об’єктах різ-

Рис. 4. Співвідношення вагових часток прямих і побічних збитків у відсотках до загальнодержавних відповідних збитків, а також відносне значення у відсотках збільшення, або зменшення кількості перевірок

них форм власності, ми пропонуємо внести зміни до існуючої системи забезпечення пожежної безпеки, котра заснована на проведенні перевірок на підприємствах, в організаціях, закладах, тобто підконтрольних об'єктах, на більш ефективну систему, така яка спроможна сама пристосовуватися до обставин, що змінюються. Вона повинна бути багаторівневою, з механізмами заохочення та стимуляції самих об'єктів управління до виконання необхідних заходів, що унеможливають настання непередбачуваного ризику виникнення пожеж і надзвичайних ситуацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Аналіз масиву обліку карток пожеж (POG_STAT) за 12 місяців 2016 р.* [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://www.undicz.mns.gov.ua/files/2017/2/12/AD_12_2016.pdf
2. *Абдурагимов Г. И.* Теория массового обслуживания в управлении пожарной охраной / Г. И. Абдурагимов, А. А. Таранцев. — М. : Акад. ГПС, 2000. — 101 с.
3. *Андрієнко В. М.* Механізми державного управління пожежною безпекою в Україні. дис. ... д-ра держ. упр. спец.: 25.00.02 / В. М. Андрієнко. — ІДУСЦЗ. — К., 2015. — 347 с.
4. *Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки) : навч. посіб. / В. В. Бегун, І. М. Науменко.* — К., 2004. — 328 с.
5. *Брушлинский Н. Н.* Управление безопасностью сложных систем: методология, технологии, опыт / Н. Н. Брушлинский, Ю. М. Глуховенко [и др.] // Пробл. безоп. при чрезв. ситуациях. — 2002. — Вып. 6. — С. 22–47.
6. *Глобалізація: проблеми безпеки / Є. П. Буравльов.* — К. : Ін-т пробл. нац. безпеки, 2007. — 160 с.
7. *Климась Р. В.* Методи дослідження пожеж: метод. посіб. / Р. В. Климась, І. Я. Крися, Р. Саріогло [та ін.]. — К. : ТОВ “Поліграфіст”; “ТАТ”, 2010. — 240 с.
8. *Кленко Е. А.* Обеспечение пожарной безопасности городов и регионов на основе оценки и управления пожарными рисками : автореф. дис. ... канд. техн. наук спец. : 05.13.10 / Е. А. Кленко; Акад. гос. противопожар. службы МЧС России. — М., 2007. — 24 с.
9. *Визначення індивідуальних ризиків загибелі людей в Україні / І. О. Харченко, Т. М. Скоробагатько, Р. В. Климась, О. П. Якименко // Актуальні пробл. транспортної медицини.* — 2007. — № 1. — С. 75–83.
10. *Державне управління процесами радіаційно-безпечної життєдіяльності населення : монографія / І. Кринична.* — ДРІДУ НАДУ, 2015. — 388 с.
11. *Безопасность жизнедеятельности : учебник / Л. А. Михайлов, В. П. Солломин, А. Л. Михайлов, А. В. Старостенко [и др.].* — СПб. : Питер, 2006. — 302 с.
12. *Соколов С. В.* Разработка методов проектирования и совершенствования функционирования систем противопожарной защиты городов : автореф. дис. ... канд. тех. наук / С. В. Соколов; МВД СССР, Высш. инженер. пожар.-техн. шк. — М., 1989. — 25 с.
13. *Сіциньська М. В.* Перспективна модель розвитку і підвищення ефективності державного управління у сфері демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони України / Електронне на-

- укове фахове видання “Державне управління: удосконалення та розвиток”. № 6, 2014. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=727>
14. *Нижник Н. Р.* Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) [Текст] : учебное пособие / Н. Р. Нижник, Г. П. Ситник, В. Т. Білоус. — Ірпінь : Акад. ДПС України, 2000. — 304 с.
  15. *Костенко В. О.* Характеризація державного управління захистом населення у надзвичайних ситуаціях. дис. ... канд. держ. упр. спец. : 25.00.01 / В. М. Костенко. — ДРІДУ НАДУ. — Дніпро, 2016. — 233 с.
  16. *Ліпкан В. А.* Основи права національної безпеки // Право України. — 2009. — № 1. — С. 108–116.
  17. *Данилишин Б. М., Ковтун В. В., Степаненко А. В.* Наукові основи прогнозування природно-техногенної (екологічної) безпеки. — К.: Лекс Дім, 2004. — 552 с.
  18. *Дурдинець В. В., Патон Б. Є.* Стан природно-техногенної безпеки України та основні напрями підвищення її рівня // Надзвичайна ситуація. — К., 2001. — 95 с.
  19. *Положення* про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1052 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-п>
  20. *Указ* Президента України № 726 від 24.12.2012 р. “Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/726/2012>
  21. *Кодекс* цивільного захисту України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
  22. *Лист* Державної служби України з надзвичайних ситуацій “Про надання інформації, щодо проведення перевірок” від 25.07.2016 р. № 02-10669/261.
  23. *План* діяльності Міністерства надзвичайних ситуацій України на 2013 р. плановий та 2014–2015 рр. бюджетні періоди, що настають за плановим. Затверджено Наказом МНС України 24.09.2012 р. № 1215.
  24. *Аналіз* масиву обліку карток пожеж (POG_STAT) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.undicz.mns.gov.ua>
  25. *Порядок* обліку пожеж та їх наслідків. Затверджених Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку обліку пожеж та їх наслідків” від 26.12.2003 р. № 2030 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2030-2003-п>
  26. *Національна доповідь* про стан техногенної та природної безпеки у 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.undicz.mns.gov.ua/files/2015/5/18/1_2.pdf
  27. *Аналіз* масиву обліку карток пожеж (POG_STAT) за 12 місяців 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.undicz.mns.gov.ua/files/2015/2/17/AD_12_2014.pdf
  28. *Системний* аналіз в управленні: учеб. пособие / В. С. Анфилатов, А. А. Емельянов, А. А. Кукушкин; под ред. А. А. Емельянова. — М.: Финансы и статистика, 2006. — 368 с.
  29. *Лист* Державної регуляторної служби України від 17.08.2016 р. № 5286_0_20-16.